

СЕКЦІЯ 13

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

УДК 61(477.51)

*Вихор Ірина,
ВСП «Козелецький фаховий
коледж ветеринарної медицини
Білоцерківського національного
аграрного університету»*

РОЗВИТОК МЕДИЦИНИ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ДІЯЛЬНОСТІ КОЗЕЛЕЦЬКОГО ПОВІТОВОГО ЗЕМСТВА

Ключові слова: медицина, земство, віспощеплювач, фельдшер.

Історичний досвід діяльності земств у сфері забезпечення населення медичною допомогою є неповторною історичною спадщиною і винятково цінним надбанням в сучасних умовах реформування місцевих органів самоврядування і медичної системи. Досить цікавими і цінними є матеріали щодо діяльності Козелецького повітового земства в питанні організації медичної допомоги населенню.

Козелецьке повітове земство було утворене 10 липня 1864 року. Одним із важливих напрямків роботи земства був розвиток медицини. Так, з ініціативи земства Козелецький повіт було поділено на лікарняні округи [3, с. 97].

30 липня 1866 року Козелецька земська управа взяла під свою опіку лікарню на 30 ліжок, що була розташована в орендованому старому дерев'яному приміщенні. На той час у Козельці було четверо лікарів: міський, повітовий та два «вільнопрактикуючих», два фельдшери при лікарні, дев'ять у повіті і дев'ять фахівців по віспощепленню. Діяли у Козелецькому повіті, при волосних правліннях, чотири аптеки, основними препаратами в яких були лікарські трави, зібрані повітовими фельдшерами [2, с. 42].

Земській управі належить заслуга у впровадженні у практику територіально-дільничої форми медичного обслуговування населення, в першу чергу, закладання основ профілактики та санітарної статистики [4, с. 88].

У другій половині ХІХ століття головна увага медиків була спрямована на лікування сифілісу та надання допомоги населенню під час епідемій. Козелецьке земство сприяло відкриттю медичних закладів і в інших населених пунктах повіту. Зокрема, було відкрито медичний пункт у с. Чемер.

Лікарі приймали хворих зранку по чотири години на день, а потім їздили до тяжко хворих. Лікарі мали один вихідний на тиждень, під час епідемій вони отримували за свою роботу грошову винагороду. Фахівці по віспощепленню одержували за кожне щеплення по чотири копійки. До прикладу, витрати на повітову земську медицину в 1869 році становили 3520 рублів [2, с. 43].

Фельдшери під час відвідування хворих по селам, окрім надання медичної допомоги, перевіряли у населення щеплення від віспи, збирали лікарське різнотрав'я. Скажімо,

фельдшер Бондар у 1870 році сам займався віспощепленням та збиранням лімфи, якою забезпечував фахівців по віспощепленню [2, с. 43].

В 70-ті роки у повіті працювали чотири лікарі. В 1885 році на роботу до лікарні було запрошено ще одного лікаря, а повіт було поділено на п'ять дільниць: північна, середня і Козелецька міська, Новобасанська та Ядлівська. Лікарям стали видавати аванс на утримання хворих – із розрахунку по 15 копійок на кожного хворого [2, с. 43].

Завдяки фінансовій допомозі землевласника Євреїнова, який виділив 2857 рублів, в Козельці було відкрито богадільню, що розташовувалась у приміщенні з Козелецькою міською лікарнею [1, с. 1]. Стан приміщення лікарні був незадовільним. Лікарняні заклади у волостях взагалі розміщувалися у нежилых сільських будинках.

Стационарне лікування для земських платників податків було безкоштовним. Решта населення мала оплачувати лікування по шість рублів шістдесят копійок за добу [3, с. 100]. Також повітове земство могло зняти плату за лікування тим хворим, які не мали коштів. З 1886 року лікування у міській лікарні стало безкоштовним.

У другій половині XIX століття поліпшилася система віспощеплення. Всі дільничні лікарі мали копії парафіяльних книг про народження. Завдяки ним був складений список дітей, які потребували щеплення. Дані передавалися поліцейському, який організовував збирання дітей на щеплення.

У 1880 році південні волості Козелеччини охопила епідемія дифтерії. На допомогу козелецьким медикам було направлено санітарний загін, який обслуговував 1144 особи. Проте не вдалося врятувати 598 осіб. Під час епідемії багатьох хворих довелося ізольовувати насильно [2, с. 44].

Ситуація у медичній сфері була досить складна. Доказом є наступні статистичні дані. В 1881 році в повіті працювало чотири лікарі та 17 фельдшерів у волостях. Акушерка у повіті була одна. Віспощеплювачів – 12. Лікарі були зобов'язані об'їжджати свої дільниці раз на місяць з лікувальною метою. Всього лікарі і фельдшери прийняли 25 тисяч хворих. У міській лікарні за рік пролікувалося 200 хворих, смертність складала 12 відсотків, у попередні роки – 6–10 відсотків. Основним епідемічним захворюванням залишався дифтерит [2, с. 45].

В 1890 році до Козелецького повіту приїхало на роботу ще три лікарі. Неодноразово лікарі зверталися до земської управи з проханням збільшити медичний персонал, наголошуючи, що кожен населений пункт повинен мати можливість користуватися медичною допомогою. Також існувала проблема із проведенням оперативних втручань, адже не вистачало медичних інструментів і багатьом хворим лікарі змушені були відмовити. Проте всі пропозиції лікарів земська управа відхиляла або відкладала до наступного зібрання через брак коштів.

Загалом, історія розвитку земської медицини в Козелецькому повіті вказує на те, що активізація діяльності земства із відкриття нових лікарень, покращення санітарної справи й активізації обговорення медичного питання на повітових з'їздах слідувала за періодами загострення епідемічних ситуацій. Таким для Козелецького повіту був період епідемії 1881 – 1882 року.

Отже, в другій половині XIX століття в Козелецькому повіті організацією медичної допомоги займалася земська управа. Земство займалося підбором медичних працівників, переважно віспощеплювачів, організувало боротьбу з епідеміями дифтерії та інфекційними хворобами, мобілізувало необхідні капітали для лікування хворих. Проте існувало дуже багато проблем, пов'язаних із недостатньою кількістю лікарів, медичних інструментів невідповідності приміщень лікарень та фельдшерських пунктів основним вимогам.

Використані джерела

1. Державний архів Чернігівської області. Ф. 942. Оп. 1. Спр. 4076.
2. Державний архів Чернігівської області. Ф. 139. Оп. 1. Спр. 421. Арк. 42-45.
3. Рогоза О. М. Деякі питання розвитку земської медицини в Україні в XIX ст. *Вісник Харківського державного педагогічного університету*. Харків, 1999. Вип. 20. С. 95-101.
4. Рубан Н. М. Розвиток земської медицини в Україні (1865 – 1914): Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Донецьк, 2001. 276 с.